

WWF

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

2017

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι οδηγίες για τα άγρια πτηνά (2009/147/ΕΚ) και τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ), γνωστές ως «οδηγίες για τη φύση» αναγνωρίζονται ευρέως ως ο ακρογωνιαίος λίθος των προσπαθειών που γίνονται σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάσχεση και την αναστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας. Η πλήρης υλοποίησή τους αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα για το 2020.

Βάσει των οδηγιών για τη φύση, τα κράτη μέλη πρέπει να χαρακτηρίσουν και να καθιερώσουν περιοχές προστασίας ειδών και οικοτόπων ιδιαίτερης σημασίας: ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ) βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους και ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά. Μαζί, αυτά τα δύο είδη περιοχών διαμορφώνουν το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν προστατευτικά μέτρα και συστήματα παρακολούθησης, ώστε να διασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρξει υποβάθμιση οικοτόπων ή όχληση ειδών σε αυτές τις περιοχές και να προωθούν την επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης. Αναπτυξιακά ή άλλα σχέδια ή έργα που επηρεάζουν την ακεραιότητα της κάθε περιοχής, εγκρίνονται μόνο για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, εάν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις και εφόσον λαμβάνονται αντισταθμιστικά μέτρα.

Η κατάσταση εφαρμογής των οδηγιών στην Ελλάδα

Οι κύριες υποχρεώσεις των κρατών μελών βάσει των οδηγιών για τα άγρια πτηνά και τους οικοτόπους

Κατάσταση εφαρμογής στην Ελλάδα

Χαρακτηρισμός περιοχών
Χαρακτηρισμός και θέσπιση περιοχών που διαμορφώνουν το δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρα 3 & 4.
Οδηγία για τα άγρια πτηνά, άρθρα 3 & 4.

- Οι 419 περιοχές Natura 2000 καλύπτουν σήμερα περίπου το 27 % της χερσαίας και το 6% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας.
- Ο χαρακτηρισμός χερσαίων περιοχών έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Εκκρεμεί όμως η πρόωθηση προτάσεων επέκτασης του δικτύου Natura 2000 –κυρίως θαλάσσιων- τόσο ως Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) όσο και ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παράτι φιλοδοξίες προτάσεις είχαν τεθεί σε διαβούλευση το καλοκαίρι του 2016.
- Εξαιτίας του μη πλήρους χαρακτηρισμού των ΤΚΣ ως Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΖ) από την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κινηθεί διαδικασία επί παραβάνει, στο στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα δεν έχει καθορίσει τους στόχους διατήρησης και τα διοικητικά μέτρα για κάθε περιοχή εντός της προθεσμίας 6 ετών που είχε στη διάθεση της από την έγκριση του Μεσογειακού Καταλόγου Τόπων Κοινοτικής Σημασίας το 2006.

Διαχείριση περιοχών

Λήψη μέτρων προστασίας για περιοχές Natura 2000.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 6(1).
Οδηγία για τα άγρια πτηνά, άρθρα 4(1) & 4(2).

- Το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί ως προς τη διοίκηση και λειτουργία του.
- Οι 28 υφιστάμενοι φορείς διαχείρισης έχουν αρμοδιότητα μόνο για το 25% της συνολικής έκτασης των περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα.
- Ακόμα και σε περιοχές με φορέα διαχείρισης, παρουσιάζονται ελλείψεις εφαρμογής όπως η απουσία θεσμικής κατοχύρωσης, για τις περιπτώσεις χαρακτηρισμού ως εθνικά προστατευόμενες περιοχές, και πολλές λειτουργικές δυσκολίες όπως έλλειψη σταθερούς χρηματοδοτήσης, ανεπαρκές προσωπικό, κ.ο.κ.
- Η έλλειψη αρμόδιου σχήματος διοίκησης και διαχείρισης για κάθε περιοχή Natura 2000 έχει ως αποτέλεσμα να εμπόπτουν αυτές οι περιοχές στην αρμοδιότητα διαφορετικών περιβαλλοντικών υπηρεσιών, μεταξύ των οποίων οι αρμοδιότητες δεν είναι ξεκάθαρες, και τελικά υπάρχει ανομοιογενής αντιμετώπιση των περιοχών.
- Μέχρι σήμερα, έχουν θεσπιστεί δύο σχέδια διαχείρισης (του Σχινιά και της Κορώνειας) και τα δύο ως απόρροια ευρωπαϊκών πιέσεων. Το σχέδιο για την περιοχή του Σχινιά υιοθετήθηκε το 2001 και δεν έχει επικαιροποιηθεί, ενώ της Κορώνειας, ολοκληρώθηκε λίγο πριν την καταδίκη της χώρας από το ΔΕΕ για ελλιπή προστασία της Λίμνης. Όσον αφορά την Κορώνεια, υπάρχει ήδη αιτιολογημένη γνώμη βάσει του άρθρου 260 ΣΛΕΕ (με ημερομηνία 17.11.2016). Πρόκειται για την διαδικασία που αφορά τη μη συμμόρφωση ενός κράτους – μέλους με προηγούμενη δικαστική απόφαση του ΔΕΕ. Τα δύο αυτά σχέδια διαχείρισης καλύπτουν το 2% των ΕΖΔ και το 1% των ΖΕΠ της χώρας.

- Επιπλέον πρόσφατα εγκρίθηκαν τρία σχέδια δράσης για την προστασία προστατευόμενων ειδών άγριας πανίδας στις περιοχές Δέλτα Νέστου-Λ. Βιστωνίδα και Λ. Ισμαρίδα, Δέλτα του Έβρου, στο Εθνικό Πάρκο Λίμνης Κερκίρης και της ευρύτερης περιοχής.
- Μόνο σε κάποιες περιοχές, π.χ. περιοχές με φορέα διαχείρισης ή όπου υλοποιούνται δράσεις από ΜΚΟ ή μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, εφαρμόζονται συστηματικά μέτρα προστασίας.

Διαφύλιση προστασίας των ειδών

Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρα 12-15.
Οδηγία για τα άγρια πτηνά, άρθρα 5-8.

- Κανένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης ειδούς δεν έχει εγκριθεί προς το παρόν, παρόλο που 2 εθνικά σχέδια (ασπροπάρης και νανόχηνια) και 1 περιφερειακό σχέδιο (κιρκινέζι στον Θεσσαλικό κάμπο) είναι σε τελικό στάδιο επεξεργασίας.
- Σχέδια δράσης έχουν εκπονηθεί, αλλά δεν έχουν εγκριθεί, στη διάρκεια πολλών προγραμμάτων (π.χ. LIFE).
- Σε ορισμένες περιπτώσεις λαμβάνονται επιμέρους μέτρα προστασίας ειδών.
- Η πρόσφατη καταδίκη της χώρας για τον Κυπαρισιακό (C-504/14) βασίστηκε και σε παραβίαση αυτού του άρθρου.

Αποφυγή υποβάθμισης και δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων

Αποφυγή υποβάθμισης των οικοτόπων και της όχλησης ειδών σε περιοχές Natura 2000.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 6(2).

- Η εφαρμογή είναι μερική. Η πρόσφατη καταδίκη της χώρας για τον Κυπαρισιακό (C-504/14) βασίστηκε και σε παραβίαση αυτού του άρθρου.

Διασφάλιση ότι τα σχέδια ή τα έργα που ενδέχεται να επηρεάσουν περιοχές Natura 2000 υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 6(3).

- Μερική εφαρμογή και πολλαπλά προβλήματα στην εφαρμογή του.
- Από την πρώτη κοινή υπουργική απόφαση ενσωμάτωσης της οδηγίας για τους οικοτόπους, η διαδικασία δέουσας εκτίμησης έχει σηματοδοτηθεί από στέλειες. Παρόλες τις πλέον πρόσφατες και αναθεωρημένες προδιαγραφές εκπόνησης ειδικών οικολογικών αξιολογήσεων, είναι αμφίβολο ότι η διαδικασία συμμορφώνεται πλήρως στις απαιτήσεις της οδηγίας.
- Σε αρκετές περιπτώσεις τα εθνικά δικαστήρια έχουν κρίνει ανεπαρκή τη διαδικασία αδειοδότησης έργων, ακυρώνοντας περιβαλλοντικούς όρους ή θέτοντας το πλαίσιο για την αναθεώρησή τους. Παραδείγματα εθνικών δικαστικών αποφάσεων που αφορούν στη δέουσα εκτίμηση κατά το άρθρο 6 (3) αποτελούν οι: ΣΤΕ 4224/2013 (Περιβαλλοντική αδειοδότηση για την κατασκευή λιμνοδεξαμενής στο οροπέδιο Ομαλού Χανίων), ΣΤΕ 807/2014 (Χωροθέτηση αιολικών πάρκων σε σημαντικές περιοχές για τα πουλιά) και ΣΤΕ 585/2014 (ΑΕΠΟ για χοιροτροφική μονάδα βιολογικής καλλιέργειας σε περιοχή του δικτύου Natura 2000 του Ν. Ρεθύμνου).
- Αντίστοιχα έχει κρίνει και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδεικτικά για την απόφαση για τη Ζάκυνθο (C-600/12), η οποία εν μέρει βασίζεται στο άρθρο 6(3) (ανανέωση άδειας λειτουργίας ΧΥΤΑ χωρίς δέουσα εκτίμηση), καθώς και την απόφαση του Αιγελώου (C-43/10, 10ο και 11ο ερώτημα), ενώ εκκρεμεί διαδικασία επί παραβάσει που αφορά στον χωρικό σχεδιασμό των ΑΠΕ χωρίς επαρκή κάλυψη της υποχρέωσης για δέουσα εκτίμηση.

Διασφάλιση ότι δεν εγκρίνονται αναπτυξιακές εργασίες που επηρεάζουν την ακεραιότητα της περιοχής, εκτός εάν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και εφόσον λαμβάνονται αντισταθμιστικά μέτρα.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 6(4).

- Με βάση των δημοσιεύσεων γνωμών που εκδίδει η ΕΕ στα πλαίσια του άρθρου 6 (4) [http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm], ποτέ δεν έχει εφαρμοστεί το άρθρο σε ελληνικό έργο.

Προώθηση οικολογικής συνοχής

Προώθηση της διαχείρισης χαρακτηριστικών τοπίων για τη βελτίωση της οικολογικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρα 3(3) & 10.

- Παρόλο που η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα –όπως και η Στρατηγική Προσαρμογής για την Κλιματική Αλλαγή – προτείνουν τη λήψη κάποιων δράσεων δεν έχει τεθεί κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο προς αυτή την κατεύθυνση.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι τα καταφύγια άγριας ζωής, κάποιες προβλέψεις της δασικής νομοθεσίας και το θεσμικό πλαίσιο προστασίας 380 νησιωτικών υγροτόπων με σχετικό ΠΔ, βελτιώνουν εντέλει την οικολογική συνοχή.

Χρηματοδότηση

Αναγνώριση χρηματοδοτικών αναγκών.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 8.

- Τον Δεκέμβριο του 2014 καταρτίστηκε το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας, ωστόσο δεν ελήφθη ουσιαστικά υπόψη κατά τον σχεδιασμό της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Το ΠΔΠ εκτιμά τις επόμενες ανάγκες του δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα περίπου στα 84εκ. ευρώ και προβλέπει εφάπαξ δράσεις ύψους 246εκ. ευρώ, και συνολικές δράσεις που ανέρχονται περίπου στα 668.5εκ ευρώ
- Μέχρι σήμερα η μέχρι σήμερα η χρηματοδότηση της εφαρμογής των οδηγιών καλύπτεται σχεδόν αποκλειστικά από συγχρηματοδοτούμενους πόρους. Για παράδειγμα, επί χρόνια τα διαρθρωτικά ταμεία (ΚΠΣ, ΕΣΠΑ) κάλυπταν τη λειτουργία και το έργο των φορέων διαχείρισης. Άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα που υλοποιούνται από ποικίλους εταίρους κυρίως ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα και ΜΚΟ στήριζαν δράσεις για συγκεκριμένες περιοχές και είδη. Μέσω αυτών των έργων καλύπτονται επίσης βασικές ανάγκες παρακολούθησης και διαχείρισης που προβλέπουν οι οδηγίες.
- Οι εθνικοί πόροι που είναι δεσμευμένοι για το δίκτυο Natura 2000 και την εφαρμογή των οδηγιών είναι ελάχιστα και αφορούν κυρίως την κάλυψη του προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών που παρόλα αυτά είναι υποστελεχωμένες. Πρόσφατα, επιπλέον πόροι προέρχονται από το Πράσινο Ταμείο (π.χ. χρηματοδότηση φορέων διαχείρισης).

Παρακολούθηση ειδών και οικοτόπων

Διεξαγωγή παρακολούθησης της κατάστασης διατήρησης οικοτόπων και ειδών κοινότητας σημασίας.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 11.

- Δεν έχει θεσπιστεί εθνικό σύστημα παρακολούθησης της φύσης.
- Κατά τα προηγούμενα χρόνια έχουν υλοποιηθεί εθνικά ή άλλα προγράμματα από φορείς διαχείρισης, ΜΚΟ και επιστημονικά ιδρύματα που εμπλουτίζουν τη γνώση για την κατάσταση των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα δεν υπέβαλε εγκαίρως την σχετική έκθεση του άρθρου 17 στην ΕΕ για την περίοδο 2007-2012, ωστόσο το 2015 ολοκλήρωσε πρόγραμμα εποπτείας των προστατευόμενων ειδών και τύπων οικοτόπων.

Προώθηση έρευνας

Προώθηση ερευνητικής και επιστημονικής δραστηριότητας.
Οδηγία για τους οικοτόπους, άρθρο 18
Οδηγία για τα άγρια πτηνά, άρθρο 10

- Δεν υπάρχει συγκεκριμένη εθνική προώθηση της ερευνητικής και επιστημονικής δραστηριότητας για είδη και οικοτόπους. Ωστόσο τα ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα της χώρας δραστηριοποιούνται αρκετά στον τομέα αυτόν.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Ολοκλήρωση του δικτύου Natura 2000 με έμφαση στις θαλάσσιες περιοχές.
- Ολοκλήρωση χαρακτηρισμού Τόπων Κοινοτικής Σημασίας ως Ειδικών Ζωνών Διατήρησης.
- Ολοκλήρωση εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών ως προς τη διοίκηση και λειτουργία του.
- Εφαρμογή μέτρων διαχείρισης περιοχών Natura 2000 μέσω της εκπόνησης, ολοκλήρωσης και έγκρισης σχεδίων διαχείρισης των περιοχών Natura 2000.
- Εφαρμογή μέτρων προστασίας προστατευόμενων ειδών μέσω της ολοκλήρωσης και έγκρισης σχεδίων δράσης.
- Αποφυγή υποβάθμισης προστατευόμενων οικοτόπων και όχλησης ειδών σε περιοχές Natura 2000.
- Πλήρης εφαρμογή δέουσας εκτίμησης σε σχέδια ή έργα που ενδέχεται να επηρεάσουν περιοχές Natura 2000.
- Λήψη συγκεκριμένων δράσεων που έχουν προταθεί από την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα για τη βελτίωση της οικολογικής συνοχής του δικτύου Natura 2000
- Αναγνώριση χρηματοδοτικών αναγκών ειδικότερα από το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας που καταρτίστηκε τον Δεκέμβριο του 2014, καθώς και αύξηση εθνικών χρηματοδοτικών πόρων που είναι δεσμευμένοι στο δίκτυο Natura 2000.
- Θέσπιση εθνικού συστήματος παρακολούθησης της φύσης.
- Προώθηση της ερευνητικής και επιστημονικής δραστηριότητας για τη φύση και τη βιοποικιλότητα.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Ολοκλήρωση χαρακτηρισμού θαλάσσιων περιοχών Natura 2000

ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Βελτίωση επιβολής της νομοθεσίας των οδηγιών της Ευρώπης για τη φύση

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Ανάπτυξη και υλοποίηση μέτρων προστασίας και σχεδίων διαχείρισης για όλες τις περιοχές Natura 2000

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Αύξηση των επενδύσεων στο δίκτυο Natura 2000

Αποστολή του WWF

είναι να σταματήσει —και μακροπρόθεσμα να αντιστρέψει— την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, με στόχο την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης.

wwf.gr

Για περισσότερες πληροφορίες:

Ιόλη Χριστοπούλου, Υπεύθυνη πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον,
i.christopoulou@wwf.gr

WWF Ελλάς, Λεμπέση 21, Αθήνα 11742,
τηλ. 210-3314893, www.wwf.gr